

Măsura identității noastre politice stă în acțiunile noastre

Dana Andrei în dialog cu Veda Popovici și Iulia Andrei

2019

MACAZ – Bar Teatru Coop. a funcționat ca spațiu comunitar și de educație politică, bar fără profit și cooperativă de muncă pe Moșilor 106, între aprilie 2016 și iunie 2019. În acest spațiu se afla Biblioteca Alternativă și au avut loc ateliere și piese de teatru politic, concerte și petreceri, freeshops, meciuri de ping-pong, dezbateri politice și proiecții de filme. A fost, de asemenea, o resursă pentru mișcări sociale radicale locale, găzduind întâlniri de organizare, ateliere de bannere și forumuri transnaționale.

Veda Popovici lucrează ca artistă politică, teoreticiană angajată și activistă locală. Interesele sale străbat aceste cîmpuri de acțiune, concentrîndu-se pe practici decoloniale și feministe și pe posibilitățile materiale ale creării comunalității. Munca sa politică s-a dezvoltat în lupta pentru locuire și prin organizarea comunitară în cadrul cooperativei Macaz, al Frontului Comun pentru Dreptul la Locuire (FCDL) și al Gazetei de Artă Politică (GAP). După ce și-a susținut disertația doctorală despre naționalism în arta anilor '80 din contextul românesc, a ținut cursuri despre gîndire decolonială, naționalism și teorie feministă la Universitatea Națională de Artă din București și la Universitatea California Santa Cruz din SUA. Trăiește și lucrează în București.

Iulia Andrei este muncitoare queer anticapitalistă. Face parte din Macaz Autonom, colectiva Dystnomia, ocazional Frontul Comun pentru Dreptul la Locuire.

Dana Andrei: Să începem cu ultimul an la Claca – ați avut spațiul respectiv între decembrie 2013 și decembrie 2015. Ce activități ați avut?

Veda Popovici: Claca a fost un centru social cu caracter autonom și antiautoritar, dedicat unei comunități în creștere din jurul colectivului de bază. Împreună am făcut diverse activități: evenimentele publice constau în seri sociale, cine comunitare, seri de film și petreceri – care aveau drept scop principal acoperirea costurilor cu chiria și întreținerea spațiului; nepublice erau atelierile de samba activistă Rhythms of Resistance, cercul de lecturi feministe și evenimentele interne, ședințele de organizare pentru alte inițiative, inclusiv pentru Frontul Comun pentru Dreptul la Locuire și Gazeta de Artă Politică. Nerecurente erau piesele de teatru ale Platformei de Teatru Politic, evenimentele legate de GAP și FCDL, întîlnirile activiste de diverse feluri legate de mișcarea feministă și de rețelele noastre anarhiste. Am avut seria de întîlniri „Uniforme și violențe“ despre violența de stat, unde am acoperit teme de la represiunea unei manifestații anti-NATO din 2008 și pînă la omorîrea lui Daniel Dumitrache în 2014 într-o secție de poliție; seria avea o abordare antimilitaristă, antipolițienească.

DA: Cine erau vecinii voștri, cine mai era în jur?

VP: La etajul de sub noi erau două spații de repetiții pentru trupe alternative, erau și The Nuggers, un studio de înregistrări de muzică de petrecere și manele. Ne-am împrietenit cu ei, la un moment dat făceam petreceri care se întindeau pe ambele etaje, cu toată lumea, și era foarte frumos. Dar în complexul fabricii erau diverse spații, săli de fitness și cluburi.

DA: Ați fost acolo cînd a avut loc incendiul de la clubul Colectiv, care se afla tot în incinta fostei fabrici Pionierul?

VP: Trebuia să avem un eveniment în noaptea de 31 octombrie 2015, ne-am răzgîndit și nu a mai avut loc la Claca. În noaptea aceea eram în oraș cu mai mulți prieteni și prietene și au început să ne sune telefoanele. Asta pentru că apăruseră primele știri, că un club din incinta fabricii Pionierul a luat foc și sînt victime, oamenii apropiați nouă au crezut că sîntem noi. Inițial, în noaptea aceea nu era clar cîte victime sînt și s-a aflat mai tîrziu cît de grav era. Pe mine m-a lovit abia a doua zi amplitudinea evenimentului și ne-a afectat foarte tare, atît ca grup, cît și individual. Personal, m-a afectat foarte puternic, a fost foarte dur – am avut mult timp sentimentul acut că trebuia să fiu acolo să ajut și nu am fost. Era o vinovăție și responsabilitate care m-a bîntuit cîțiva ani buni, că poate dacă eram acolo era mai bine. Mă rog, cumva irațional. Sigur că oameni din jurul nostru și din grup spuneau că am avut mare noroc că nu am fost acolo. În cîteva zile a reieșit foarte clar că nu mai putem continua în acel loc. Mai multe persoane din cercurile noastre ne-au scris că nu mai pot veni acolo niciodată, nu mai pot să calce în perimetrul respectiv. Era evident că trebuie să plecăm. A fost o durere dublă, nici nu am putut să jelim propriu-zis această pierdere, ar fi fost egoist să ne manifestăm. Așa că ne-am strîns lucrurile în liniște și cu foarte mare tristețe la început de 2016.

Pe atunci, deja aveam în plan să facem un bar, viziunea era să avem ambele spații. Retrospectiv, e limpede că ar fi fost imposibil. Barul trebuia să aibă o funcție comercială și de a genera salarii pentru noi, iar centrul social urma să acopere activitățile politice. Pierzînd Claca de la Pionierul, Macaz a înglobat și activitățile politice, pe lângă funcția principală de a genera salarii. Lucru care nu era ideal. Colectivul care a pornit Macazul s-a zbătut cu această situație, părea un compromis, că pierdem pe o parte fără să câștigăm pe alta. Totul s-a clarificat însă făcînd, fiind niște lucruri greu de anticipat, de fapt.

DA: Dar s-a dovedit pînă la urmă că cele două funcții au mers bine împreună.

VP: Pînă la urmă s-a dovedit a fi o combinație bună. Nimeni nu anticipa că cele două tipuri de inițiative pot fi atît de compatibile și că ne vor propulsa ideile politice, în timp ce vor crea un spațiu comercial cu principii și politici inalienabile. S-a dovedit a fi o strategie de educare politică foarte eficientă. Toată structura de organizare a muncii de la Claca a putut fi replicată ca o structură muncitorească autogestionată și generatoare de venit, de muncă salariată, adică Macaz.

DA: Odată cu protestele legate de Colectiv, precaritatea a devenit un subiect de discuție la o scară mai largă și oamenii au început să își pună problema siguranței condițiilor de locuit din oraș, dar între timp povestea a fost deraiată.

VP: Pentru noi a fost o miză să avem o analiză politică a celor întîmplate, și anume că tragedia a fost un efect al unor politici neolibérale de locuire și de organizare a spațiului urban, în care resursele devin din ce în ce mai puțin accesibile și din această cauză spații subculturale, spații alternative, spații mai politice ajung să-și desfășoare activitățile în condiții foarte precare și la limita siguranței. În același timp, tot dintr-o perspectivă neoliberală, ești învățat că fiecare își salvează pielea. Dacă ceva se întîmplă, e treaba ta, ai grijă ca tu să scapi, nu există o responsabilitate colectivă față de spațiul comun.

Iulia ANDREI: Ai o responsabilitate dacă deții un spațiu și îl organizezi sau îl administrezi, dar țin minte că am avut și noi discuții în care spuneam că nu sîntem doar noi responsabili, toată lumea e responsabilă pentru siguranța tuturor, nu poate să stea totul într-o mînă mică de oameni. E nevoie de solidarizare și autoresponsabilizare. Nu numai în situații de criză, cînd de obicei lumea se solidarizează, ci și în situații de zi cu zi.

DA: Care a fost direcția pe care au luat-o protestele?

VP: O vreme au fost comemorative, timp în care aveam discuții cu tovarăși în care spuneam că trebuie să împingem către o agendă politică, cei din jurul nostru spuneau că e prea devreme și înseamnă să calci pe cadavre. Era o tensiune – cînd faci mutarea către o agendă activă? Cînd, în sfîrșit, comemorarea s-a transformat în furie, oamenii au ieșit în stradă, a apărut sloganul „Viitorul are autor colectiv“ și a devenit o manifestare a unei culturi tinere antiestablishment, ceea ce nu e neapărat un lucru bun sau rău. Direcțiile anticorupție au început să domine, dar multă vreme mi s-a părut că stînga avea un spațiu în proteste. Tot atunci a apărut sloganul „Corupția ucide“, iar în paralel cercurile de stînga locale au venit cu sloganul „Sărăcia ucide“. Cu FCDL am făcut un protest concomitent cu protestele Colectiv, în decembrie 2015, cînd am vrut să accentuăm faptul că precaritatea spațiilor noastre culturale, cum era și Colectiv, face parte din aceeași problemă cu precaritatea spațiilor de locuire – Colectiv spune o poveste despre oraș și despre cum este organizat, nu despre primărie sau despre un primar corupt. Unul dintre subiectele pe care le-am pus în față era faptul că o persoană care lucra la club fără carte de muncă, o femeie care s-a numit Maria Ion și care făcea curățenie, a murit, avînd dosar pentru locuință socială de foarte mulți ani. Era ideea că într-o tragedie cei mai precari sînt cei dispensabili.

Ce merită spus este că, deoarece Pionierul era foarte aproape de tabăra de rezistență împotriva evacuărilor de pe strada Vulturilor, iar comunitatea de acolo venea destul de des la centrul Claca, cînd a avut loc incendiul au aflat imediat și au dat fuga acolo; erau pînă în zece oameni strict din tabăra de pe Vulturilor. Pe lângă ei, au venit să ajute la incendiu oameni din tot cartierul. Impresia mea a fost că, pentru oamenii din cartiere, muncitori, a fost o tragedie legată de alți oameni din oraș, în care trebuie să se solidarizeze imediat, să ajute și să sprijine. Pentru clasa mijlocie educată, Colectiv a fost un eveniment resimțit la nivel personal, legat de corupția unui primar. E interesant de înțeles cum este

gîndit orașul de diverse grupuri sociale, erau percepții foarte diferite, dar nu era mult loc să vorbești despre lucrurile astea.

Apoi, în februarie 2016, am găsit spațiul de pe Moșilor 106 și am deschis Macaz la sfîrșitul lunii aprilie.

DA: S-au alăturat persoane din afara grupului de la Claca?

VP: Trei persoane de la Claca și două persoane de la Platforma de Teatru Politic, eram cinci oameni care își asumau că pun umărul la chestia asta, orice ar fi. Macaz a pornit ca o hibridizare a celor două colective. În timpul amenajării a reieșit că vor fi mai mulți oameni, iar în luna mai era deja un colectiv stabil de zece persoane.

IA: Locul și proiectul în sine aveau nevoie de anumiți oameni și anumiți oameni aveau nevoie de proiect.

DA: Ce experiențe de lucru ați avut înainte de Macaz și cum le-ați folosit pentru a organiza structura cooperativei?

VP: Macaz este al cincilea spațiu al colectivului care își are rădăcinile în 2009, odată cu înființarea Bibliotecii Alternative, care, ca și Claca, a funcționat ca un centru social, pe un model anarhist foarte clasic, de infoshop combinat cu spațiu de stat împreună, evenimente publice sau interne. Gestionarea acestor spații a fost experiența noastră comună de muncă. Sigur că este diferită de gestionarea unui bar, dar face parte din același tip de activitate. Pe deasupra, la bar, pentru că aveam o dimensiune juridică pe care nu o aveam înainte, era necesară muncă aplicată (acte, administrație), iar asta, din păcate, îți ia foarte mult din resurse.

IA: La Claca nu exista o presiune de a face, era relaxant. Nu erau responsabilități față de restul oamenilor ca într-o activitate comercială, în care există salarii sau sursa primară de venit a unora dintre noi. Eu făcusem parte dintr-un grup politic de stînga, un model de așa nu, trecusem printr-o bază de organizare politică a grupului și a muncii. Așa am ajuns, de exemplu, să sprijin tabăra de rezistență de pe Vulturilor.

VP: Pe de altă parte, multe dintre noi am avut joburi mizerabile în timpul în care a existat centrul social Claca. Erau persoane care lucrau în call centres și în vânzări online, în servicii. Erau drame individuale – sigur că în viziunea noastră politică nu există nimic individual. Deja de la o vreme începeam să ne punem problema asta: trăim în capitalism și e groaznic, ce putem face împreună, în mod colectiv?

IA: Eu am testat jocuri la Electronic Arts, abuz peste abuz și umilire peste umilire și un revolving door de angajați, vin/pleacă, nu contezi, ești tratat de sus mereu, ți se spune constant în toate felurile și cu zîmbetul pe buze: Nu-ți place, acolo e ușa, în timp ce primești un salariu infect. Am lucrat și la firme mici, în care erai ca „în familie“ și trebuia să accepți tot felul de mici abuzuri. Am lucrat și la un print shop într-o corporație, unde mă plimbam cu bilețelul prin magazin după manager ca să merg la toaletă.

DA: Care este procesul prin care crește grupul?

VP: Nu este o structură de club sau de partid la care aderi sau trimiți o aplicație, nu este o formă democratică, în care tu ceri și se votează. Organizarea noastră are un principiu de bază clasic anarhist, organizarea pe celule de afinitate. Tu efectiv construiești relații de tovărășie și apropiere cu alte persoane și îți împletești viața cu ele și așa se construiește colectivul. Sigur că asta înseamnă că poți face parte mai greu, dar este singura modalitate prin care poți construi o comunitate bazată pe încredere și responsabilitate reciprocă în același timp, în care construiești o alternativă de viață. Retrospectiv, în opt ani, colectivul care a ținut spațiul ăsta a fost extrem de dinamic, deloc rigid, componența s-a tot schimbat.

IA: Toate persoanele din Macaz au existat în jurul proiectelor, dar au fost și persoane care s-au solidarizat pe parcurs.

DA: Care erau principiile de lucru, regulile și direcțiile pe care le urmăreați? Cum vă împărțeați sarcinile și timpul?

IA: Erau cele de pe perete: „în acest spațiu nu sînt tolerate atitudinile rasiste, homofobe, sexiste, clasiste“, „Persoane egale în drepturi și responsabilități“, acestea funcționau și între noi. Aveam ședințe la

două săptămîni și stabileam programul și disponibilitățile. Mare parte din oameni aveau și alte proiecte pe lîngă, dar întotdeauna am putut să negociem volumul de muncă și felul în care interacționam, am fost flexibile, într-o perpetuă ajustare.

VP: Exact, și principiile de pe perete erau duse chiar mai departe în interior. Constant ne recunoșteam între noi diferențele. Eram pe picior de egalitate în sensul că eram o structură orizontală, dar nu eram egali în termenii privilegiilor, resurselor, capacităților și nevoilor noastre. Toate aceste diferențe erau luate în considerare în termeni politici și constant ne ajustam diverse situații în funcție de aceste lucruri – cum ar fi, de exemplu, că ai o situație de precaritate financiară, ai o situație de precaritate a sănătății fizice și psihice, ai o vulnerabilitate, ești pasibilă să fii ținta unor sexisme sau homofobii.

IA: Și asta este o muncă extrem de importantă și constantă într-un grup atît de extins, pe lîngă munca de a menține spațiul: cea de a ține cont unii de alții și de a construi un grup politic în funcție de aceste inegalități.

VP: Viziunea de pînă atunci era una fundamental antiautoritară, orizontală și anticapitalistă. Dimensiunea anticapitalistă în acest proiect comercial consta în faptul că nu aveam niciun fel de acumulare, nu exista profit. Prioritatea era remunerarea persoanelor care au muncit, nu plățirea furnizorului, a chiriei sau a luminii. Prima prioritate și singura urgență reală erau salariile. Din acest motiv erau și ajustate: dacă erau persoane care aveau nevoie de bani mai repede, îi primeau. Tot într-un spirit anticapitalist, prioritatea era bunăstarea în termeni de condiții de muncă ale membrilor, concediu medical oricînd ai nevoie și concediu de odihnă plătit.

IA: Multă vreme nu ne-am permis concediu de odihnă plătit, dar pînă la urmă am decis să nu continuăm așa, foarte multe dintre noi ajunseserăm în situații de oboseală și epuizare.

VP: Datorită relațiilor de afinitate dintre noi, știam cînd există o situație în viața cuiva în care avea nevoie de resurse financiare, iar asta devenea problema tuturor. Lucrurile astea se pun mereu pe masă.

IA: În același timp, este foarte important să fii foarte deschis cu nevoile pe care le ai.

DA: Cum ați lucrat cu subiectul banilor, cum ați stabilit salariile? Așa cum ați spus, cineva are la un moment dat nevoie de mai mulți bani decît alte persoane.

VP: Ne plăteam la oră, toate orele, indiferent de activitate, erau plătite la fel și nu exista o muncă mai bine plătită decît alta. Pe de altă parte, munca la bar era cea mai grea muncă. Dificultatea se compensa prin faptul că oamenii de la bar își împărțeau bacșișul, ceea ce nu se întîmpla dacă făceau administrație sau partea de propagandă și mobilizare.

IA: Munca la bar era uneori traumatizantă, de aceea persoanele care lucrau la bar aveau prioritate în procesul decizional.

VP: Pentru că aveau o capacitate mai bună de a înțelege gravitatea unor lucruri, violența, urgențele. Dar, în general, toată lumea făcea și bar, doar că în proporții diferite.

IA: Toată lumea a trecut prin acest gen de muncă și diverse grade de abuzuri.

VP: Astfel s-a creat o bază comună de experiențe. A fost unul dintre principiile cu care am pornit și a fost foarte deștept, toată lumea face și bar, și curățenie.

DA: Apoi este și munca emoțională, trebuie să fii rapidă, să ai reacții, apar și situații conflictuale.

IA: Pentru mine a fost foarte important că după prima fază neplăcută, am avut ședință și am discutat despre asta, nu au fost niciodată reproșuri cu privire la reacțiile noastre. Persoanele care lucrează la bar decid cu privire la ceea ce se întîmplă pe tură în funcție de capacitățile pe care le au la momentul respectiv, iar deciziile luate nu sînt contestate.

VP: Întotdeauna ne-am încurajat reciproc ca în situații de agresiune să reacționăm astfel încît să ne fie nouă bine și să avem grijă de noi însene. Au fost inclusiv situații în care a avea grijă de tine înșăți însemna să răspunzi cu agresiune. Asta s-a asumat la nivel de colectiv, nu s-a zis niciodată: „Cum poți să răspunzi cu agresiune, nu e în regulă, e inacceptabil!“

IA: Uneori se întîmpla ca anumite persoane să nu mai lucreze la anumite petreceri, din cauza publicului, evenimente în care noi nu prea cunoșteam oamenii care veneau și ei nu își dădeau foarte bine seama în ce loc se află și ce înseamnă principiile noastre.

VP: Așa că ne ajustăm între noi, nu consideram că unele nevoi sînt ilegite, superficiale sau neimportante. Porneam de la premisa că fiecare știe să își evalueze importanța propriilor nevoi și le articulează ca atare. S-au întîmplat lucruri pe care nu le puteam anticipa, trebuie să ai niște principii după care te ghidezi și trebuie să stabilești un locșor de siguranță, oricît de mic, între noi. Siguranța din colectiv și siguranța din spațiu erau două tipuri diferite, și în timp ce angajamentul nostru era să creăm un spațiu de siguranță pentru cei care vin la noi, oameni care nu sînt bine-veniți în alte părți, siguranța și bunăstarea persoanelor din colectiv era prioritară. Clientul nostru nu e stăpînul nostru.

DA: Care sînt formele legale de lucru în cooperativă?

VP: A existat o legislație bună care a fost desființată în mai multe valuri, iar noul Cod al muncii i-a pus cruce. Legal poți forma o cooperativă, există încă foarte multe cooperative istorice în România create înainte de '89. Practic însă, nu ai prea multe avantaje, îți asigură doar un fel de protecție față de colegi.

DA: Principiile voastre de lucru vin ca urmare a pozițiilor ideologice.

VP: Dacă analizăm organizarea socială a Macazului, clar intră într-o direcție anarhistă, asta ne asumăm, dar pentru noi nu este o miză să afirmăm că sîntem bar anarhist. E mai degrabă o miză să spunem că sîntem antiautoritari, anticapitaliști, un anumit tip de feminism, antirasism. E mai important să dăm consistență unor principii în mod concret, aplicabil.

IA: Mai mult decît a avea ca paravan o identitate politică.

VP: Nici de identitate nu fugim, dar măsura identității noastre politice stă în acțiunile noastre, asta a fost mereu important.

IA: Mă gîndesc la delimitările ideologice din zona de stînga și le compar cu Vestul, unde sînt mult mai pronunțate și există în mod istoric un tip de tensiuni care în colectivul nostru au fost rareori resimțite. Diferențele nu au fost atît de pronunțate, încît să genereze un conflict sau o separare.

VP: Ci mai degrabă principiile comune ne-au ghidat, cum ar fi că nu urmăm organizarea partinică și nu ne asociem vreunui partid. Avem o poziționare foarte relativă față de legalitate, pentru noi nu este o normă, ci o structură față de care ne opunem tactic. De asemenea, ideea autonomistă este foarte importantă în acest proiect și arareori prezentă în spațiile culturale sau politice, cu excepția notabilă a spațiilor Acasă din Cluj-Napoca și actualul Armonia din Timișoara. Conform acestei idei, prioritatea în organizare este a avea controlul asupra resurselor noastre și dacă apelăm la resurse financiare exterioare este important să nu devenim dependente de ele. Există resurse financiare care sînt forever no go, cum ar fi ambasade, bănci – nimeni nu discută aceste lucruri și e confortabil să știi că nu trebuie să dezbați aceste subiecte. Ideea că noi ne facem propria structură autonomă de finanțare este o bucațică de utopie concretizată.

DA: În ciuda pozițiilor politice comune, în contexte sociale, dar mai ales în situații de lucru, apar conflicte care bruiază munca în colectiv. Cum navighezi în aceste situații?

VP: Hai să încep cu problema: alcool + bărbați cis-hetero este o rețetă pentru dezastrul lumii. 90% din problemele noastre veneau din asta și mulți dintre ei făceau parte din mișcări de stînga.

IA: Duceți-vă la terapie, faceți terapie de grup. Învățați de la femei! În interiorul grupului s-a ținut cont de privilegiile avute și este un întreg proces de învățare să lucrezi cu asta. Încercam să analizăm a cui voce cîntărea mai mult în comunicarea dintre noi, erau niște nuanțe pe care începusem să le lucrăm.

VP: Pentru că lucrăm cu diferențele dintre noi, în cazul persoanelor nonbărbați cis-hetero, mai ales dacă se aflau la intersecția unor situații de opresiune, de clasă, sexualitate, gen și rasializare, cuvîntul lor era mai puternic, avea o greutate mai mare, tocmai pentru că aveau o viziune mai complexă asupra unor situații.

IA: Și s-a creat întotdeauna spațiu. Era muncă emoțională în interiorul grupului, ședințele nu se făceau doar ca să ne organizăm programul pe viitor, ci și pentru dinamicile din grup și pentru lucrurile prin care treceam. Munca la bar era mereu vizibilă, dar munca de administrare era extrem de invizibilă, iar munca de organizare și programare poate fi mai dificilă decît să lucrezi 12 ore în Excel.

VP: Asta te consumă și e o provocare să ajustezi capacitățile individuale legate de muncă cu faptul că, vrei, nu vrei, e o muncă standardizată. Există această problematică a capitalismului, cînd standardizezi

munca, tu impui de fapt o etică a muncii unei varietăți de oameni care au tot felul de capacități și nevoi și trebuie să ai înțelegere.

DA: Este ideal să ai împreună muncă, prietenie, proiect politic, muncă salarială sau toate acestea să fie niște sateliți în jurul tău în care te implici în ce măsură vrei sau îți permiți?

VP: Un răspuns situațional, contextual: capitalismul în care trăim acum mizează foarte mult pe compartimentare și alienare, și atunci împotriva acestei hegemonii e mai bine să ai lucruri împletite și sferele să fie dependente unele de altele. Și să revelezi mereu dinamica dintre sfere și să ții cont de ea. Pe de altă parte, uneori devine copleșitor. Un mare tot, care poate fi apăsătorun pic, dar și foarte reconfortant, căci poate să te facă să te simți în siguranță și că aparții.

IA: Aș adăuga, avînd experiența de lucru în corporație, că lucrurile nu se vor a fi atît de separate. Un exemplu bun este să fii în concediu și să existe un grup de conversație cu echipa ta – uneori asta ți se cere ca un fel de șantaj, dar în cazul nostru există interes emoțional și politic pentru bunăstarea persoanelor implicate în colectiv; dacă cineva are nevoie de ajutor, sîntem aici dacă ne vrei. Mereu jonglezi cu limitele în genul ăsta de proiecte. Relațiile externe comunității mă ajutau să pun în perspectivă ce facem și să mă bucur mai mult.

VP: În continuare, aș zice că poate varianta cea mai bună este să construiești un împreună, un totul-la-un-loc, de unde să începi să compartimentezi în propriii tăi termeni și conform propriilor tale nevoi.

DA: Ce schimbări ați observat în cartier în cei trei ani petrecuți acolo?

VP: Moșilor Vechi și fostul Cartier Evreiesc sînt zone cu multe tensiuni sociale și în plină gentrificare de ani de zile, gentrificare intrată într-o curbă de accelerare postcriză. Aria respectivă a devenit o prelungire a centrului vechi, cel puțin așa este gîndită de primărie. Prețurile au crescut foarte mult în zonă și prezența noastră în contextul acesta era riscantă într-o anumită măsură, putea contribui la gentrificare, dar trăgînd linie, la sfîrșitul zilei, mai degrabă am contribuit la conștientizarea a ceea ce se întîmplă și am sprijinit organizarea în cartier, prin FCDL.

IA: Lîngă noi era un hotel pe locul pe care a fost o casă, la fel și unde eram noi, iar cînd am apărut acolo deja se întîmplau lucruri grave în cartier. Însurat, este vorba de procesul de eliminare a persoanelor care locuiesc de foarte multă vreme în cartier, și asta se petrece și acum. Noi nu doar am asistat, ci am fost alături de oameni care au trecut prin asta. Nu e vorba doar de persoanele evacuate din locuințele de pe Sfinților și de persoanele de vizavi de noi care au trecut prin asta; FCDL s-a implicat și în cazul oamenilor care stau cîteva case mai sus și urmează să treacă prin procesul de evacuare. Ca și în alte zone de interes imobiliar, majoritatea caselor de acolo au fost locuințe publice și au rămas la fel și după anii '90, pînă cînd au fost retrocedate. Unele au fost clasate ca patrimoniu, ceea ce a dus la declinul lor total. Locatarii nu aveau absolut niciun drept să îmbunătățească locuințele și condițiile de acolo, primăria nu avea niciodată bani – au lăsat absolut tot cartierul și casele în care oamenii locuiesc de generații să se degradeze, să devină construcții periculoase, așa că acum au loc evacuări în „interesul“ oamenilor. Și probabil că în zece ani o să vedem ce înseamnă asta pentru cum va arăta cartierul – pentru oameni deja este un dezastru. Pe strada Hristo Botev s-au închis magazinele de cartier și au apărut fel de fel de cafenele și cluburi scumpe, într-o prelungire a Pieței Rosetti.

DA: Ați avut o prezență în cartier, Macaz era localizat și cunoscut și drept centru de sprijin.

VP: Da, oamenii știau de noi. Cînd am pornit, viziunea era de a funcționa ca o resursă pentru oamenii din cartier. Să o pui în practică e însă mult mai complicat, există niște diferențe culturale și tipuri de tensiuni sociale pe care nu poți să le neutralizezi doar pentru că vrei. Este nevoie de multă muncă, și asta nu poate fi subestimat. Trebuie să investești muncă dedicată pentru ca rezidenții cartierului să se identifice cu spațiul tău. În ciuda faptului că nu am avut toată capacitatea să depunem aceste resurse pe care ni le-am fi dorit, Macaz era totuși recunoscut în cartier. Vecinii noștri, oamenii care veneau la noi și se adăposteau, ne sprijineau la rîndul lor, ne considerau alături și prieteni.

IA: Am depus foarte mult efort să creăm relații cu vecinii. Apropo de tensiune, tipul de activități pe care le aveam – petrecere noaptea – înseamnă să îți deranjezi vecinii. Dar doar unii vecini.

VP: Toate reclamațiile pe care le-am primit au fost de la superburghezi educați, ofenșați de prezența noastră. Conform unei analize standard de gentrificare, este un semn clar că, de fapt, noi nu am face parte dintr-un algoritm de gentrificare. Dar realitatea e complicată, nu aș vrea nici să idealizez, dar nici nu e cazul să ne punem cenușă în cap. Orice proiect în această direcție ar trebui să fie conștient și să aibă o deschidere către cartier, către nevoile, vocile, tensiunile și conflictele sale. Nici nu putem să idealizăm cartierul și să zicem că sînt numai oameni muncitori, care trăiesc în comunități și sînt atacați. Deja el era într-un plin proces de gentrificare; există rezidenți ultrarasiști și clasiști. Pentru noi e clar că am pierdut spațiul de pe Moșilor 106 pentru că nu eram compatibili cu viziunea proprietarului despre ce constituie un loc „de calitate“.

IA: Mereu au fost tensiuni legate de „pe cine lăsam să intre“, nu îi convenea că îi lăsam pe vecinii de vizavi înăuntru.

DA: Ce urmează pentru proiectele voastre?

VP: Toate proiectele noastre se suprapun parțial, dar funcționează independent, formează o constelație, iar Macaz a fost un liant, textura unei comunități strînse. FCDL și GAP sînt proiecte politice de organizare și creare de conținut, Dysnomia e un proiect de sprijin, reproducere socială, politizare și autoeducare, iar Platforma de Teatru Politic este un proiect de educație politică prin producție artistică. GAP este o structură care funcționează într-un ritm mai organic decît alte proiecte, pentru că are principiul de autofinanțare care impune un anumit ritm. Am avut și proiectul Rețeaua Critică, al cărui scop a fost crearea de mai mult conținut și susținerea persoanelor din cercurile și comunitățile noastre care vor să scrie, dar nu au contextul și capacitatea. Observ că în România există multe proiecte de stînga în zona de media, printre care publicațiile feministe Dysnomia și CUTRA.

IA: La FCDL lucrăm pe mai multe paliere: există aspectul de teren, ce presupune crearea legăturilor cu oameni care au fost sau urmează să fie evacuați, oameni fără o locuință stabilă, care au nevoie de susținere în interacțiunile cu autoritățile; există munca cu sindicatele de anul acesta și încercarea de a aduce în discuțiile lor problema locuirii, sindicatele avînd acces la mai mulți oameni decît noi. Speranța mea este ca oamenii care locuiesc în condiții precare să se solidarizeze între ei și că un număr mai mare va pune presiune.

VP: În acest moment, mișcarea pentru locuire din România și din diferite părți de lume e într-un stadiu în care nu știe cum o să arate viitorul; cu toate acestea, ne aflăm în momentul istoric în care noi acum creăm cunoașterea, practicile și rețelele sociale, culturile de unde se vor dezvolta alternativele și soluțiile. Capitalismul funcționează fundamental prin intermediul proprietății private, iar piața imobiliară este una dintre inimile capitalismului. Noi, în poziția noastră concretă, întrupată, trebuie să luăm în stăpînire bucățica noastră din această situație, să intervenim cum putem asupra proprietății, locuirii, orașului. Și în momentul acesta, așa putem. Nu știu încotro se va duce, dar dacă nu facem asta, nu avem nimic. Cum spunea și Iulia, viziunea FCDL este cu siguranță una în care schimbarea nu vine atît de la administrație, cît de la bază, din forme de organizare autonomă. Lucrăm mult și pe un palier internațional, e important să aducem o perspectivă și o analitică din Europa de Est pe schimbările de proprietate și locuire în capitalismul neoliberal de astăzi și, în același timp, este important să construim proiecte de solidaritate și intervenție transnaționale.

IA: Pentru că ai amintit cercetarea, este important de urmărit contextul global în ceea ce privește locuirea. Stînd aici foarte mult timp, observi efectele rasismului românesc sau manifestări ale capitalismului cu idei dubioase rămase din discursul public anticomunist și anticorupție, dar acestea sînt lucruri specifice, care fac parte dintr-un context uriaș. Cum ar fi, de exemplu, financiarizarea locuirii: o locuință nu mai este un cămin, un „acasă“, este doar o altă marfă, un bun de schimb, obiect de speculă financiară și o metodă prin care cei bogați să devină și mai bogați, cu complicitatea autorităților. Acesta e un fenomen global cu repercusiuni locale, combinat cu readoptarea ideii că sărăcia este un defect individual, nu o problemă a unei societăți; peste tot în lume oamenii săraci, mai ales nonalbi, sînt împinși în ghetouri, afară din orașe.

DA: Cum sondezi după resurse, bucurie și motivație să îți continui munca?

IA: A contat faptul că eram într-o comunitate, iar ședințele sînt importante. Pentru mine a fost în regulă să cedez și a contat să știu că există oameni care încearcă să mă protejeze.

VP: Rezistența în astfel de proiecte nu ține de o motivație individuală, ci de faptul că viața ta devine condiționată de o anumită identitate și că în afara acestor lucruri tu nu mai ești ca tine însăși, și acesta cred că este angajamentul ideal. Ce te ține pe tine acolo, activitatea, practicile, ceea ce ceilalți te recunosc a fi devin atît de mult parte din cine ești, încît, în afara acestui context, nu prea ești tu, deci nu ești fericită. În mod ideal, cred că trebuie să te dezvolți în așa fel încît să simți că asta este cine ești. Nu înseamnă să fii constrînsă, ci înseamnă să îți împletești viața cu un angajament politic, astfel încît să nu fie nevoie să fii motivată. Sigur că e un pic ipotetic, personal am nevoie și de un alt tip de motivație, iar în contextul nostru o iau din relațiile cu celelalte persoane, din faptul că ceea ce facem are sens și pentru alte persoane, că ceea ce fac eu duce la bucuria oamenilor la care țin, că există recunoaștere. Eu zic că nu este dificil să găsești bucurie. Trebuie, e nevoie de bucurie, fericire și plăcere.

IA: Trăim într-o lume care îți cere să mimezi aceste lucruri fără să le simți și atunci trebuie să înveți să te bucuri.

VP: Și să fii prezentă. Alienarea e îmbrăcată ca plăcere, divertismentul în mare măsură te alienează de fapt, nu e plăcere propriu-zisă. Uneori poate ai nevoie de puțină amortire ca să îți conștientizezi anxietatea, dar să nu o confundăm cu plăcerea. Și apropo de bucurie și motivație, există mitologia asta la stînga europeană că oamenii care fac muncă politică eliberatoare antiopresivă sînt într-o situație de sacrificiu, că e greu, că trebuie să ai stomac, să dai de la tine, să suporti și că nu oricine poate să facă asta. Mitologia sacrificiului vine dintr-o narațiune creștină care nu e în regulă și eu cred că unul dintre mesajele Macaz era și asta: da, facem muncă politică și avem și o viață mișto, cu fericire, cu plăcere, în condiții de risc și greutăți, nu e o viață de sacrificiu. Am avut parte de multe satisfacții și de multă răsplată sufletească, iar asta cred că e important pentru un viitor radical. E importantă plăcerea și e important să spunem că ne facem munca cu plăcere, fără să o minimizăm sau pacificăm.

DA: Există un simț istoric sau al dimensiunii acțiunilor voastre?

IA: adrienne marea brown spune că începi cu propria comunitate – să îți construiești o comunitate cum vrei este o muncă enormă și de acolo poți să pornești spre multe alte direcții. Cum ai zis și tu, e Macaz, dar de fapt sînt multe alte proiecte și oameni care duc mai departe principiile, un fel de a relaționa și a munci.

DA: În interviul din numărul 47 al revistei IDEA artă + societate, colegul vostru spune că dacă s-ar retrage, lucrurile ar continua la fel de bine, că grupul, împreună cu publicul, comunitatea și „cîmpul de legitimitate pentru idei și acțiuni“ s-a coagulat și infrastructura există și este funcțională.

VP: E importantă ideea că nu depinde de anumiți indivizi, de niște condiții idiosincratice, foarte specifice, care nu se pot reproduce. Să vezi că lucrurile continuă fără tine e ceva foarte eliberator.

IA: Și frumos, să vezi și cum se schimbă un pic.

VP: Asta înseamnă și să accepți că vor avea loc schimbări pe care nu vei putea să le influențezi sau controlezi și că, în ciuda acestui lucru, tu tot aparții. E ceva incredibil și o experiență foarte puternică de modestie – cînd înveți afectiv, inima ta învață cum să renunți la individualism și că există forțe mai mari decît tine, sociale, colective; că tu aparții și ești în siguranță, dar în același timp, dacă tu nu mai poți, e în regulă. Stînga est-europeană în general funcționează cu vedete, persoane charismatice care ies în evidență și întrupează un anumit ideal de mișcare și principii. Este un stadiu care ar trebui depășit, ar trebui să evoluăm înspre o distribuire mai egalitară. Proiecte ca Macaz funcționează contra acestei tendințe și cultivă un egalitarism și chiar o anonimitate bună.

IA: Mă gîndeam că noi a trebuit să ne dezvățăm ca să ne putem gîndi ca un tot.

VP: Mai ales ca artiste/artiști.

DA: Cum arată viitorul pentru Macaz?

IA: Refacem Claca, dar la o scară mult mai mare. Sînt diverse proiecte pentru care avem timp și spațiu să le construim, lucru care ne-a lipsit cît aveam barul. Visăm la proiecte comunitare, Food Not Bombs, ateliere de autoapărare, un grup de susținere pentru persoane care au trecut prin violențe

sexuale. În același timp, îmi doresc să reluăm cooperativa de muncă și e important să existe organizări alternative de muncă, indiferent ce o să facem.

VP: Dintre toate mutările de pînă acum, avem condițiile cele mai bune, inclusiv recunoaștere publică. E important să ne reamintim că de fiecare dată cînd se face o mutare sau se schimbă un pic colectivul, nu o luăm de la zero, toată experiența și cunoașterea înseamnă acumulare, intrăm în alte etape. E din ce în ce mai bine, e mult mai sofisticat politic, există mai multă grijă, sprijin și radicalism.

DA: Vă urez viață lungă, veselie și victorii!

IA: Și plăcere!

Biblioteca Anarhistă

Măsura identității noastre politice stă în acțiunile noastre
Dana Andrei în dialog cu Veda Popovici și Iulia Andrei
2019

Din IDEA artă+societate nr. 54

ro.theanarchistlibrary.org